

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення методичної ради університету
«23» січня 2024 року,
протокол № 4.

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

«23» січня 2024 року

М.П.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
навчальної дисципліни
ТЕОРІЯ ЛІДЕРСТВА»
для підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні
здобувачів ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування
за денною, заочною формами навчання

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри публічного управління та адміністрування, кандидатка наук з державного управління, доцентка
«15» січня 2024 року

_____ Тетяна ПІДЛІСНА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри публічного управління та адміністрування
«15» січня 2024 року, протокол № 7.

Завідувач кафедри, доктор наук з державного управління, професор
«15» січня 2024 року

_____ Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ

Деканеса факультету публічного управління, кандидатка наук з державного управління, доцентка
«15» січня 2024 року

_____ Тетяна ПІДЛІСНА

ЗМІСТ

	Стор.
1. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 3
1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 3
1.2. Лекції (<i>теми і плани</i>)	– 4
1.3. Семінарські заняття	– 5
1.4. Самостійна робота	– 6
1.5. Підсумковий контроль	– 7
2. Схема нарахування балів	– 8
3. Рекомендовані джерела	– 9
4. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 10

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна / заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Типологія лідерів і лідерства. Керівництво і лідерство. Харизма та функції лідера	18	2	-	-	-	16
2	Лідер і група (колектив). Team building. Самопрезентація, самовираження і комунікація лідера у публічному просторі	24	2	2	-	-	20
3	Лідерство як місія.	24	2	2	-	-	20
4	Лідерство і саморозвиток	24	2	2	-	-	20
Всього годин		90	8	6	-	-	76

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1.	<i>Типологія лідерів і лідерства. Керівництво і лідерство. Харизма та функції лідера.</i>	2
1.1.	Типи лідерів і лідерства. Типи лідерства за групами ознак: ефективність, психологічні особливості лідера, стиль впливу на послідовників, масштаб діяльності.	
1.2.	Менеджерування і лідерство: подібність і відмінності.	
1.3.	Порівняльний аналіз керівництва і лідерства. Моделювання кластеру лідерських якостей. Розвиток лідерського потенціалу. Ретроспективний аналіз якостей лідера.	
1.4.	Відбір і характеристика лідерських якостей. Етапи самовдосконалення лідерських якостей.	
2.	<i>Лідер і група (колектив). Teambuilding. Самопрезентація, самовираження і комунікація лідера у публічному просторі.</i>	2
2.1.	Сутність понять «група», «колектив». Ознаки групи і колективу.	
2.2.	Характеристики і функції колективу. Міжособистісні відносини в колективі.	
2.3.	Механізми впливу лідера на формування колективу групи (за А.Макаренком).	
2.4.	Роль лідера у формуванні ефективної команди. Комунікація лідера: поняття, види, форми.	

3.	<i>Лідерство як місія.</i>	2
3.1.	Організаційні бар'єри в керівництві. Культура – структура – поведінка. Свобода для діючих лідерів.	
3.2.	Цінності, спілкування і свобода. Бачення. Створення атмосфери довіри. Трансформаційне лідерство.	
3.3.	Розвиток лідерського потенціалу. Сила впливу та лідерства.	
3.4.	Харизматичне лідерство. Надихаюче лідерство. Приклад для наслідування.	
4.	<i>Лідерство і саморозвиток</i>	2
4.1.	Способи позиціонування лідерських якостей. Бажання діяти. Відповідальність.	
4.2.	Почуття залученості. Самодисципліна. Лідерство і емоційний інтелект. Лідерство і емпатія.	
4.3.	Лідерство і здатність чути. Лідерство і впевненість. Особисті якості та портфоліо лідера.	
	Усього	8

Семінарське заняття 1

Тема 2. Лідер і група (колектив). Teambuilding. Самопрезентація, самовираження і комунікація лідера у публічному просторі.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Сутність понять «група», «колектив». Ознаки групи і колективу.
2. Характеристики і функції колективу. Міжособистісні відносини в колективі.
3. Механізми впливу лідера на формування колективу групи (за А. Макаренком).
4. Роль лідера у формуванні ефективної команди. Комунікація лідера: поняття, види, форми.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: група, колектив, лідерство, влада і вплив, первинний колектив, вторинний колектив, референтна (еталонна) група, дифузна група, конформізм.

Завданням семінару Надати відповіді на питання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте основні типи прийняття рішення в моделі континууму Р.Танненбаума і В.Шмідта.
2. Поясніть, які незалежні вимірювання виділяють в управлінській решітці Р.Блейка і Дж. Моутона.
3. Назвіть основні поведінкові підходи до лідерства.
4. Проаналізуйте що об'єднує поведінкові підходи до лідерства.

Семінарське заняття 2

Тема 3. Лідерство як місія.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Організаційні бар'єри в керівництві. Культура – структура – поведінка. Свобода для діючих лідерів.
2. Цінності, спілкування і свобода. Бачення. Створення атмосфери довіри. Трансформаційне лідерство.
3. Розвиток лідерського потенціалу. Сила впливу та лідерства.
4. Харизматичне лідерство. Надихаюче лідерство. Приклад для наслідування.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: Культура, бар'єри, лідерський потенціал, бачення.

Звернути увагу

Основа ефективного лідерства – це вміння...

2. Внутрішні цінності керівника складаються із п'яти груп факторів...
3. Партисипативне управління можна реалізувати за таких обставин:

Семінарське заняття 3

Тема 4. Лідерство і саморозвиток

Питання для усного опитування та дискусії

1. Способи позиціонування лідерських якостей. Бажання діяти. Відповідальність.
2. Почуття залученості. Самодисципліна. Лідерство і емоційний інтелект. Лідерство і емпатія.
3. Лідерство і здатність чути. Лідерство і впевненість. Особисті якості та портфоліо лідера.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: парадигма, праворозуміння, позитивізм, лібералізм, історизм, соціологізм.

Особливості і завдання семінарського заняття

Особистість лідера.

Подумайте, якими рисами має володіти справжній лідер (наведіть хоча б 10 рис), запишіть їх в стовбець шаблону «риси лідера».

Згадайте людину, яка на Вашу думку є справжнім втіленням лідера. У другому стовбці шаблону оцініть за 10-бальною шкалою на скільки у цієї людини розвинені кожна зі, згаданих Вами, рис.

У третьому стовбці оцініть розвиненість цих рис особисто у Вас.

Сформулюйте висновок, відповідаючи на такі запитання:

1. Яким має бути справжній лідер?
2. Навіщо бути лідером?
3. Які якості особистості та риси необхідно розвинути Вам особисто для того, щоб стати лідером?

1.4. Самостійна робота aspirantів

Тема 1.

Завдання 1. Самооцінка лідерських здібностей Оцініть ступінь згоди з кожним із тверджень за 5-бальною шкалою: 1 – Майже ніколи 2 – Рідко 3 – Час від часу 4 – Часто 5 – Майже завжди

Твердження	1	2	3	4	5
Моделювання шляху					
Я намагаюсь подавати приклад іншим					
Я виконую свої обіцянки					
Я пояснюю іншим свої принципи та цінності					
Я переконуюся, що люди, які поруч зі мною, розділяють мої цінності					
Я люблю вислуховувати точку зору інших					
Надихання послідовників					
Мені подобається хвалити інших					
Я люблю підбадьорювати інших					
Я завжди визнаю внесок					

інших в досягнення мети святкую досягнення					
Мені цікаво оцінювати спільну роботу					
Сприйняття мети як виклику					
Я свідомо розвиваю свої вміння та здібності					
Я шукаю нові шляхи для саморозвитку					
Починаючи нову справу, я намагаюся знайти відповідь на питання «Чому я навчуся?»					
Я допомагаю іншим пізнавати нові ідеї					
Я розбиваю головну мету на маленькі завдання					
Розвиток послідовників					
Я ставлюсь до інших з повагою					
Я люблю вислуховувати різні точки зору					
Я легко підтримую рішення інших					
Я даю іншим свободу вибору					
Я даю іншим можливість займати лідерську позицію					
Підбадьорення послідовників					
Я показую іншим до яких звершень можуть призвести їх ідеї					
Я дивлюся на ситуацію як на можливість, а не як на проблему					
Я намагаюся зберігати позитивний настрій, щоб не трапилося					
Я обговорюю з іншими як можна змінити майбутнє на краще					
Я намагаюся ставити себе на місце інших					

Підрахуйте суму балів за кожною з навичок.
Висновок

Тема 2.

Завдання 1 Визначення лідерства
Експериментальне дослідження лідерства в рамках різних теорій.

Теорії лідерства	Автори дослідження	Докази на користь теорії	Спростування теорії
Теорії особистісних якостей			
Ситуативні теорії			
Атрибутивні теорії			
Теорії заміників лідерства			
Теорії харизматичного лідерства			

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів-оглядів. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за ustalеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання рефератів-оглядів

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферат (лат. *refereo* – доношу, повідомляю, переказую) – це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі).

Зі свого боку, реферат-огляд складається на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Реферат-огляд, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с. 8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – до 15 сторінок формату А4.

1.5.2. Темі рефератів-оглядів

1. Поясніть значення команди для реалізації лідерства. На прикладі покажіть, що без команди лідерство неможливе.

2. Поясніть значення впливу для реалізації лідерства. На прикладі покажіть, що без особистісного впливу лідерство неможливе.

3. Що означає «атмосфера в групі» в теорії Фідлера.

4. Поясніть значення мети для реалізації лідерства. На прикладі покажіть, що без мети лідерство неможливе.

5. Поясніть, як діє принцип здійснення впливу, названий «міст через машинне відділення».

6. Опишіть кластер соціального інтелекту в структурі лідерської компетентності.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

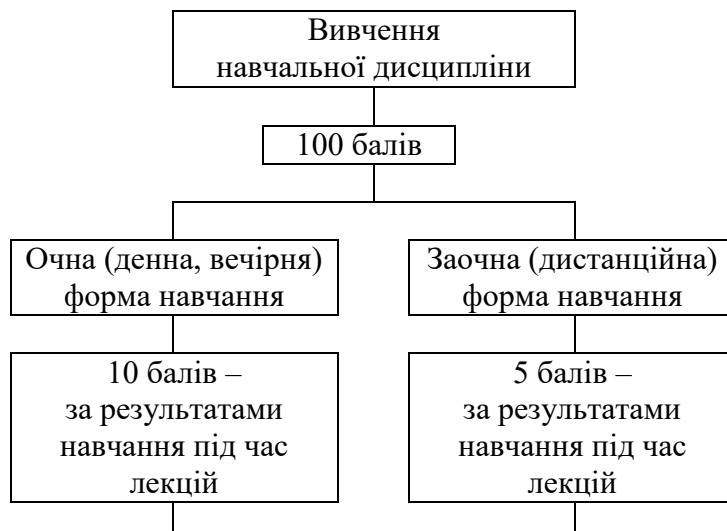
1. Типи лідерів і лідерства. Типи лідерства за групами ознак: ефективність, психологічні особливості лідера, стиль впливу на послідовників, масштаб діяльності.
2. Менеджерування і лідерство: подібність і відмінності.
3. Порівняльний аналіз керівництва і лідерства. Моделювання кластеру лідерських якостей. Розвиток лідерського потенціалу. Ретроспективний аналіз якостей лідера.
4. Відбір і характеристика лідерських якостей. Етапи самовдосконалення лідерських якостей.
5. Сутність понять «група», «колектив». Ознаки групи і колективу.
6. Характеристики і функції колективу. Міжособистісні відносини в колективі.
7. Механізми впливу лідера на формування колективу групи (за А. Макаренком).
8. Роль лідера у формуванні ефективної команди. Комунікація лідера: поняття, види, форми.
9. Організаційні бар'єри в керівництві. Культура – структура – поведінка. Свобода для діючих лідерів.
10. Цінності, спілкування і свобода. Бачення. Створення атмосфери довіри. Трансформаційне лідерство.
11. Розвиток лідерського потенціалу. Сила впливу та лідерства.
12. Харизматичне лідерство. Надихаюче лідерство. Приклад для наслідування.
13. Способи позиціонування лідерських якостей. Бажання діяти. Відповідальність.
14. Почуття залученості. Самодисципліна. Лідерство і емоційний інтелект. Лідерство і емпатія.
15. Лідерство і здатність чути. Лідерство і впевненість. Особисті якості та портфолію лідера.

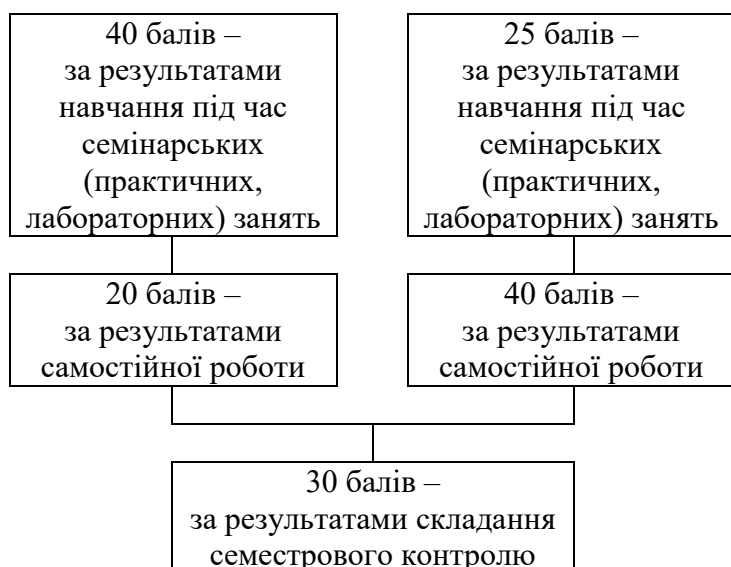
1.6.2. Приклад залікового білету

1. Сутність понять «група», «колектив». Ознаки групи і колективу.
2. Поясніть значення впливу для реалізації лідерства. На прикладі покажіть, що без особистісного впливу лідерство неможливе.

2. Схема нарахування балів

3.1. Нархування балів аспірантам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

3.2. Обсяг балів, здобутих аспірантом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 4 лекційних занять за денною та заочною формами навчання.

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій					
			1	2	3	4		
1.	Денна	4	7,5	9,2	8,3	10		
2.	Заочна	4	3,75	5,8	4,2	5		

3.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 3 семінарських занять за денною формою навчання та заочною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного) заняття кожному аспіранту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів наведені у п. 4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

3.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу здобувачів та виконання індивідуальних завдань, наведено в таблиці:

№ з/п	б тем	Номер теми						Усього балів
		1	2	3	4			
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу							
	денна форма навчання	3	3	3	3			12
	заочна форма навчання	6	6	6	6			24
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання							
	денна форма навчання	8						8

	заочна форма навчання	16	16
3.	Усього балів		
	денна форма навчання		20
	заочна форма навчання		40

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

1. Адізес І. Командне лідерство. Як порозумітися з будь-яким менеджером. Київ: Наш формат, 2019. 304 с.
2. Гура Т., Романовський О., Книш А. Психологія лідерства в бізнесі: навчальний посібник. Харків: «Друкарня Мадрид», 2017. 100 с.
3. Кові С. 7 звичок надзвичайно ефективних людей. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. 384 с.
4. Крейг Н. Лідерство починається з призначення. Київ: Фабула, 2019, 240 с.
5. Ланкастер Дж. Лідерство в стилі Leap. Шлях до постійного вдосконалення вашого бізнесу. Київ: K.Fund, 2017. 240 с.
6. Максвелл Дж. 21 беззаперечний закон лідерства. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 320 с.
7. Моріц М., Фергюсон А. Менеджмент у стилі Манчестер Юнайтед. Як стати чемпіоном. Київ: Наш формат, 2018. 312 с.
8. Морозов В.В., Чередніченко А.М., Шпильова Т.І. Формування, управління та розвиток команди проекту (поведінкові компетенції): навчальний посібник. Київ: Таксон, 2009. 464 с.
9. Про лідерство: Harvard Business Review. 10 найкращих статей. Київ: КМбукс, 2016. 208 с.
10. Скібіцька Л.І. Лідерство та стиль роботи менеджера: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 192с.
11. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г. Романовський, Т.В. Гура, А.С. Книш, В.В. Бондаренко. Харків, 2017. 100 с.
12. Юрчишин, В.М., Хомак Л.М., Гобир Л.М. Групова динаміка та комунікації: конспект лекцій. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2015. 146 с.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Матеріали інтернет-сторінки Євростату. URL: <http://ec.europa.eu>.
2. Наукометрична база даних Web of Science. URL: <https://www.webofscience.com>.
3. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
4. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
5. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
6. Міністерство фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
7. Державна служба України з питань праці. URL: <https://dsp.gov.ua>.
8. Державний центр зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua>.
9. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua>.
10. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
12. Науковий часопис Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Університетські наукові записки». URL: <http://unz.univer.km.ua>.
13. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України. URL: <http://www.idss.org.ua>.

14. Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України. URL: <http://ief.org.ua>.
15. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL: <http://www.ier.com.ua>.
16. Human Development Report. URL: <https://hdr.undp.org/en/2020-report>.
17. The Economist. URL: <https://www.economist.com>.
18. The Big Mac index. URL: <https://www.economist.com/big-mac-index>.
19. Public Data. URL: <https://www.google.com.ua/publicdata/directory>.
20. Knoema. World Data Atlas. URL: <https://knoema.com/atlas/topics/Economy>.